

Kasvun ja oppimisen lautakunta 26.11.2025 § 301

§ 301

Oikaisuvaatimus 3.11.2025 päätöksestä tutkimusluvan myöntämisestä tutkimukselle Painotetun opetuksen vaikutukset oppilaisiin

Valmistelijat / lisätiedot:
Kujala Riina
Selesniemi Hanna
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Perusopetuksen johtaja Nurmi Juha

Kasvun ja oppimisen lautakunta hylkää hallintopalvelujen päällikön päätöksestä 20.10.2025 § 3 tehdyn 3.11.2025 saapuneen oikaisuvaatimuksen.

Käsittely

Päätös

Kasvun ja oppimisen lautakunta:

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Oikaisuvaatimuksen kohteena oleva päätös

Espoon kaupungin suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön hallintopalvelujen päällikkö päätti 20.10.2025 § 3 myöntää tutkimusluvan tutkimukselle Painotetun opetuksen vaikutukset oppilaisiin päätöksen perusteluista tarkemmin ilmenevillä ehdoilla.

Tutkimusluvan hakija (jäljempänä hakija) on tehnyt päätöksestä 3.11.2025 saapuneen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksessa on vaadittu osittain päätöksen muuttamista ja täydentämistä.

Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää painotettuun opetukseen valituksi tulemisen vaikutuksia oppilaisiin ja heidän tulevaisuuteensa. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat oppilaat, jotka juuri ja juuri tulivat valituksi hakemaansa painotettuun opetukseen sekä oppilaat, jotka juuri ja juuri eivät tulleet valituiksi.

Espoon kaupungin suomenkielisen perusopetuksen tulosityksiköstä hakija on pyytänyt painotetun opetuksen tietoja niin pitkältä ajalta kuin niitä on saatavissa sekä Karvin oppimistuloksia vuodesta 1998 alkaen.

Lupa on myönnetty päätöksen perusteluihin kirjatulla ehdoilla eikä kaikkea tutkimusluvan hakijan pyytämää aineistoa päätöksen mukaan voida luovuttaa hakijalle.

1. ja 3. luokan tiedot

Espoossa järjestetään painotetun opetuksen valintakokeita 1. luokalle ruotsin kielikylpyopetukseen, kaksikieliseen opetukseen (suomi-englanti) ja englanninkieliseen opetukseen ja 3. luokalle musiikkipainotettuun opetukseen ja matemaattisluonnontieteelliseen opetukseen

Tutkimuslupapäätöksessä on todettu, että 1. luokan tietoja on saatavilla vain kahdelta vuodelta. Tätä aiempien vuosien pistetiedoista puuttuvat hakukohteet. Koska 1. luokan kohderyhmä jää yhtä hakukohdetta kohden liian pieneksi eikä muita aineistoja ole heihin yhdistettävissä tutkimuksen toteutusaikana, tietoja ei päätöksen mukaan luovuteta.

Tutkimuslupapäätöksessä on todettu, että 3. luokan tietoja ei ole saatavissa siinä muodossa, että niitä voitaisiin luovuttaa, minkä vuoksi tietoja ei luovuteta.

Lain viranomaisen toiminnan julkisuudesta (jäljempänä julkisuuslaki) 13 §:n 2 momentin mukaan pyydetessä saada tieto salassa pidettävästä asiakirjasta taikka viranomaisen henkilökisteristä tai muusta asiakirjasta, josta tieto voidaan luovuttaa vain tietyin edellytyksin, tiedon pyytäjän on, jollei erikseen toisin säädetä, ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus sekä muut tietojen luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat sekä tarvittaessa tiedot siitä, miten tietojen suojaus on tarkoitettu järjestää.

Julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen henkilökisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja.

Nyt pyydettyjen henkilötietojen käyttötarkoitus on tutkimuslupapäätöksessä mainitun tutkimuksen tekeminen.

Oikaisuvaatimuksessa on todettu, että 1. ja 3. luokkien valintakoe- ja hakemusaineistoa on saatavilla useista kouluista. Hakija pyytää, että tutkimuslupa laajennetaan koskemaan kyseisiä tietoa siltä osin kuin niitä on tosiasiallisesti saatavilla ja että ratkaisu päivitetään tosiasiallisten tietojen mukaiseksi. Hakija on oikaisuvaatimuksessaan nimennyt kouluja, joista aineistoa olisi ainakin saatavilla. Oikaisuvaatimuksessa on todettu myös, että Espoon oma arkistonmuodostussuunnitelma ei voi olla este olemassa olevien tietojen tutkimuskäytölle.

Suomenkielisen perusopetuksen tuloksikkö on keskustellut mainittujen koulujen kanssa siitä, mitä aineistoa kouluilla on. Mainituilla kouluilla olevat aineistot ovat listauksia painotettuun opetukseen hakijoista ja heidän pistemääristään. Listoja on käytetty valintapäätösten valmistelun tukena. Espoon kaupungin arkistonmuodostamissuunnitelmassa on määritelty näiden asiakirjojen säilytysajaksi 1 v. siitä, kun valitusaika valintapäätöksestä on päättynyt.

Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista vain, jos sille on olemassa yleisessä tietosuojasetuksessa määritelty käsittelyperuste. Koska kaupunki on tehnyt aineistoihin liittyvät valintapäätökset ja aineistojen säilytysaika on päättynyt, kaupungilla ei ole enää perustetta käsitellä tietoja. Kaupunki ei voi siten käsitellä tietoja

luovuttaakseen niitä kolmannelle taholle tutkimuskäyttöön. Kouluja tullaan ohjeistamaan hävittämään aineisto, jolle ei ole enää arkistonmuodostamissuunnitelman mukaista säilytysperustetta.

Ne tiedot, joilla on säilytysaikaa vielä jäljellä, ovat sähköisessä järjestelmässä, joten niiden luovuttaminen käsitellään sähköisen järjestelmän kautta hallintopalvelujen päällikön päätöksen 20.10.2025 § 3 mukaisesti.

Oikaisuvaatimuksessa todetaan, että pistetiedot ovat käyttökelpoisia myös ilman hakukohde muuttujaa. Oikaisuvaatimuksessa todetaan, että tutkimusasetelma kestää hajanaisen tiedon ja tietojen tutkimuskäyttö tulisi mahdollistaa siltä osin kuin tietoja on olemassa. Oikaisuvaatimuksessa on kuvattu tarkemmin analyysin suorittamistapaa. Oikaisuvaatimuksen mukaan analyysi ei kohdistu yksittäisiin pieniin ryhmiin, eikä liian pientä kohderyhmää ole yksilöity perusteena riittävästi. Oikaisuvaatimuksessa on todettu lisäksi, että koska kyse on pääkaupunkiseudun tiedeyhteistyöhankkeesta, Espoon kaupunki ei pysty itsenäisesti arvioimaan tietojen tarpeellisuutta ja hyödyllisyyttä, sillä tutkimuksen tilastollinen voima muodostuu Espoon, Helsingin ja Vantaan aineistojen yhdistämisestä.

Ilman hakukohdemuuttujaa olevat tiedot eivät mahdollista sen arvioimista onko hakija tullut valituksi vai ei, eikä etenkään sitä, onko hän ollut lähellä valintarajaa. Tutkimussuunnitelmassa tutkimuksen kerrotaan kohdistuvan nimenomaan juuri ja juuri valituksi tullessiin sekä juuri ja juuri valitsematta jääneisiin oppilaisiin. Heitä ei ilman tietoa hakukohteesta ole mahdollista tunnistaa.

1.-luokkalaisista on saatavissa tietoja tällä hetkellä vain yhdeltä vuodelta. Heihin ei ole tutkimuksen toteutusaikana yhdistettävissä muita tietoja, minkä vuoksi tutkimuksen tavoite ei heidän osaltaan toteudu. Oikaisuvaatimuksessa ei kuvata, miten näitä tietoja hyödynnettäisiin tutkimuksessa. Ylimääräisiä henkilötietoja ei tule luovuttaa, eli tietoja ei luovuteta.

Oikaisuvaatimuksessa on todettu lisäksi 3. luokan aineistojen osalta, että aineiston muoto ei voi olla este, kun Espoo on itse päättänyt toteuttaa tutkimuksen yhteistyöhankkeena ja varata riittävästi resursseja näiden aineistojen tutkimuskäyttöön.

Kahdelta vuodelta on sähköisessä järjestelmässä tiedot kolmannelle luokalla alkaviin painotuksiin hakeneiden hakukohteista ja valinnoista, sekä valintakoepisteet lisätietokentässä tekstin joukossa. Aineiston saaminen luovutettavaan muotoon vaatisi työtä, ja koska nämä oppilaat ovat tutkimuksen päättyessä edelleen perusopetuksessa, ei aineisto ole yhdistettävissä perusopetuksen jälkeisiin tietoihin.

Aiemmilta vuosilta on arkistoituna valintapäätökset 3. luokalla alkavaan painotettuun opetukseen. Myönteisellä päätöksellä ei ole merkittynä hakijan valintakokeesta saamaa pistemäärää, eli hyväksymisrajan lähellä olevia hakijoita ei ole mahdollista tunnistaa. Koska tallessa ei ole tietoa hakijoista, ei ole selvyyttä kenen päätöksiä pitäisi tarkastella. Koska ylimääräisiä henkilötietoja ei ole syytä luovuttaa, päätöksiä ei luovuteta.

Karvin oppimistuloksia koskeva aineisto

Karvin oppimistulosten osalta tutkimuslupahakemus kohdistuu Espoon Karvilta hankkimiin, maksullisena arviointipalveluna toteutettuihin arviointeihin. Arviointien oppilaskohtaiset aineistot ovat toistaiseksi Karvin hallussa, mutta Karvi tulee luovuttamaan aineistot tilaajalle, eli Espoon kaupungille, arviolta vuoden 2025 loppuun mennessä.

Pyyntö kohdistuu siis aineistoon, joka ei ole Espoon kaupungin hallussa eikä tällä hetkellä Espoossa ei ole tarkkaa käsitystä aineistojen sisällöstä, muodosta tai määrästä. Aineiston saatuaan kaupunki tulee arvioimaan aineiston arkistonnin perusteita. Näistä syistä päätös aineistojen luovuttamisesta tutkimuskäyttöön on tässä vaiheessa kielteinen.

Hakija pyytää, että Espoo tekee myönteisen ratkaisun tutkimusluvasta ehdollisena. Kaupunki arvioi tutkimuslupapäätöksen mukaisesti aineistojen luovuttamista tutkimuskäyttöön uudelleen saatuaan aineistot, ja toimivaltainen viranhaltija tekee sen jälkeen asiasta uuden päätöksen. Hakijalta ei edellytetä uutta hakemusta.

Muuta

Pääkaupunkiseudun tiedeyhteistyö

Hakija vetoaa lisäksi siihen, että päätöksessä tulee huomioida tutkimuksen asema pääkaupunkiseudun tiedeyhteistyöhankkeessa ja siihen, että Helsingissä ja Vantaalla aineistojen keruu on toteutunut suunnitellusti.

Espoon kaupunginhallitus on 27.5.2024 § 131 hyväksynyt Espoon kaupungin, Helsingin kaupungin, Vantaan kaupungin, Aalto-yliopiston ja Helsingin yliopiston välisen sopimuksen pääkaupunkiseudun tiedeyhteisön toteuttamisesta vuosille 2024-2028. Hankeohjelmasta rahoitetaan Aalto-yliopiston ja Helsingin yliopiston toteuttamia enintään 2 vuoden pituisia tutkimushankkeita.

Espoon kaupungin suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön toimintaohjeen 6 §:n mukaan hallintopalvelujen päällikkö päättää luvan myöntämisestä tulosityksikköä koskevien tutkimusten suorittamiseen. Vaikka kaupunginhallitus on hyväksynyt edellä mainitun sopimuksen pääkaupunkiseudun tiedeyhteisön toteuttamisesta, päätöksen tutkimusluvan myöntämisestä tekee toimintaohjeen mukaisesti hallintopalvelujen päällikkö. Tutkimuksen yksityiskohdat tai pyydettyjen aineistojen saatavuus eivät ole olleet käsiteltävänä em. kaupunginhallituksen päätöksessä. Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikkö on vastaanottanut päätöstä koskevan tutkimuslupahakemuksen 23.6.2025.

Päätöksen mukaan tutkimuksesta ei tule koitua kustannuksia kasvun ja oppimisen toimialalle. Hakija vaatii kirjauksen muuttamista kaupunginhallituksen päätökseen perustuen.

Kaupunginhallituksen 27.5.2024 § 131 hyväksymän sopimuksen mukaan kaupunkien toimialojen tulee sitoutua yhteistyöhön tutkimuksessa tarvittavien aineistojen käytössä sekä siihen, että henkilöstön työaikaa käytetään tiedeyhteistyöhön riittävällä tavalla.

Päätöksen kirjaus ei tarkoita sitä, ettei kaupungin tai toimialan henkilöstön työaikaa käytetä asian valmisteluun. Kirjauksen muuttamista ei nähdä tarpeelliseksi.

Aineiston säilyttäminen ja hävittäminen

Hakija vaatii, että pseudonymisoitu painotetun opetuksen aineisto voidaan arkistoida Helsingin yliopiston data-arkistossa tutkimussuunnitelman mukaisesti.

Lupaa painotetun opetuksen aineiston tallentamiseen Helsingin yliopiston data-arkistoon ei ole myönnetty. Päätöksen mukaan tunnisteellisen aineiston säilyttämiselle ei esitetä tutkimuslupahakemuksessa riittäviä perusteluja. Päätöksen mukaan aineistoa ei ole lupaa ladata eikä käsitellä FIONA-etäkäyttöjärjestelmän ulkopuolella ja Tilastokeskuksen prosessien mukaisesti aineisto hävitetään tutkimuksen päättyessä, viimeistään 31.12.2030.

Hakija toteaa oikaisuvaatimuksessaan, että aineisto mahdollistaa uskottavan kausaalipäätelyn painotetun opetuksen vaikutuksista myös korkeakouluvalintoihin, perheenmuodostamisen ja työmarkkina asemaan myöhemmin elämässä. Nämä kaikki tapahtuvat vasta tulevaisuudessa. Kyseessä on ainutlaatuinen tieteellinen aineisto, jonka arkistointi tieteellistä jatkokäyttöä varten on perusteltua.

Hakija toteaa, että aineisto arkistoidaan Helsingin yliopiston data-arkistoon siten, että myöhempi pääsy aineistoon annetaan vain uutta tutkimuslupaa vastaan. Hakija toteaa, että arkistoinnin tieteellinen perustelu arvioidaan Helsingin yliopistossa. Tämän hankkeen osalta tieteellinen peruste arkistoinnille käsitellään ja arvioidaan tiedekuntaneuvostossa yliopiston omien menettelyjen mukaisesti. Hakija toteaa, että varsinainen tieteellinen arviointi ja säilytyspäätöksen valmistelu tehdään yliopiston sisäisessä päätöksenteossa ja että Helsingin yliopiston data-arkistoon ei pysty arkistoimaan mitään, mille ei ole tieteellisiä perusteita.

Julkisuuslain 13 §:n 2 momentin mukaan pyydettyä saada tieto salassa pidettävästä asiakirjasta taikka viranomaisen henkilörekisteristä tai muusta asiakirjasta, josta tieto voidaan luovuttaa vain tietyin edellytyksin, tiedon pyytäjän on, jollei erikseen toisin säädetä, ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus sekä muut tietojen luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat sekä tarvittaessa tiedot siitä, miten tietojen suojaus on tarkoitus järjestää.

Julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja.

Tietojen käyttötarkoitukseksi katsotaan tutkimus, jonka suorittamiseksi tutkimuslupaa on haettu. Tutkimuslupahakemuksessa tutkimuksen arvioiduksi valmistumisajaksi on merkitty 31.12.2030. Tämän vuoksi tutkimuslupapäätöksessä on määriteltä, että Tilastokeskuksen prosessien mukaisesti aineisto hävitetään tutkimuksen päättyessä, viimeistään 31.12.2030. Päätöksen ehtoa ei ole perusteita muuttaa.

Aineiston toimittaminen

Päätöksen mukaan painotetun opetuksen aineisto luovutetaan Espoosta suoraan Tilastokeskukseen Tilastokeskuksen prosessien mukaisesti. Hakija pyytää, että kohtaa muutetaan mm. niin, että sallitaan, että osa aineistosta kootaan kouluista noudattaen Espoon ohjeistuksia.

Kuten edellä on todettu, oikaisuvaatimuksen tekijän mainitsemissa kouluissa ei ole aineistoa, jota kaupunki luovuttaisi tutkimuskäyttöön.

Hakija pyytää myös, että Espoon keskitetyistä rekistereistä kootusta aineistosta toimitetaan anonymisoitu versio tutkimusryhmälle. Luovutettava aineisto toimitetaan päätöksen mukaisesti Espoosta suoraan Tilastokeskukseen Tilastokeskuksen prosessien mukaisesti, eli anonymisoitua versiota ei toimiteta erikseen.

Ennakoarviointilausunto

Hakija pyytää poistamaan tai muuttamaan Helsingin yliopiston ihmistieteiden eettisen toimikunnan ennakoarviointilausuntoa koskevaa kirjausta päätöksessä. Kirjauksessa todetaan seuraavasti

"Hakijaa pyydettiin toimittamaan hakemuksen liitteenä Helsingin yliopiston ihmistieteiden eettisen toimikunnan ennakoarviointilausunto. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen mukaisesti rekisteritutkimukselle tulee pyytää eettistä ennakoarviointilausuntoa silloin, kun tutkimuksesta voi syntyä turvallisuushka. Ohjeen mukaan myös tietoturvariskit voivat olla turvallisuushka, jos tutkittavien henkilötietoja esimerkiksi kerätään ja yhdistetään useista eri lähteistä. Pyydettyä lausuntoa ei toimitettu hakemuksen liitteeksi."

Kirjaus pitää paikkansa ja vastaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta, minkä vuoksi kirjausta ei muuteta.

Päätöksen perusteleminen ja kuuleminen

Hakija katsoo, että päätöstä ei ole perusteltu riittävästi eikä hakijaa ole kuultu päätöksen valmistelussa.

Päätöksen perusteet on kirjattu päätöksen perusteluihin. Päätöksen valmistelija on pyytänyt hakijaa täydentämään tutkimuslupahakemusta ja esittänyt tarkentavia kysymyksiä tutkimuksesta, tietojen säilytyksestä ja muista tutkimukseen liittyvistä asioista useita kertoja valmisteluprosessin aikana. Päätös on tehty tutkimuslupahakemuksen ja hakijalta saatujen tarkentavien tietojen perusteella.

Yhteenveto

Oikaisuvaatimus ei anna aihetta päätöksen muuttamiseen.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Ei julkaista Hallintopalvelujen päällikön päätös 20.10.2025 § 3 (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Oikaisuvaatimus 3.11.2025 (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Oikaisuvaatimuksen 3.11.2025 saate (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Oikaisuvaatimuksen 3.11.2025 Liite 1 (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Oikaisuvaatimuksen 3.11.2025 Liite 2 (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Oikaisuvaatimuksen 3.11.2025 Liite 3 (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Oikaisuvaatimuksen 3.11.2025 Liite 4 (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Oikaisuvaatimuksen 3.11.2025 Liite 5 (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Oikaisuvaatimuksen 3.11.2025 Liite 6 (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Oikaisuvaatimuksen 3.11.2025 Liite 7 (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Täydennyspyyntö 10.11.2025 (sisältää henkilötietoja)
- Ei julkaista Vastaus täydennyspyyntöön 10.11.2025 (sisältää henkilötietoja)
- Oikaisuvaatimuksen tekijän vastine 24.11.2025
- Oikaisuvaatimuksen tekijän tiivistelmä 24.11.2025

Tiedoksi

Oikaisuvaatimuksen tekijä